

ziekten als enteritis en andere diarreeziekten, maar vooral cholera, bij tijd en wijle epidemische vormen aangenomen.

De Plaatselijke Commissie van Geneeskundig Toezicht kreeg opdracht om zich over het probleem te buigen of 'het water uit onze grachten en havens somwijlen met petroleum bezwangerd, bestanddeelen bevat, die als schadelijk of nadeelig voor de gezondheid moeten beschouwd worden'. De commissie nam ter beantwoording van deze vraag drie watermonsters: één uit de Scheepmakershaven en twee uit de Wijnhaven. Het eerste monster was met 'eene belangrijke hoeveelheid petroleum verontreinigd', het tweede met 'eene mindere hoeveelheid' en het derde bevatte 'geene sporen hiervan'. De conclusie van de commissie is vervolgens van een eenvoudige elegantie: 'Ofschoon petroleum niet onder de vergiften gerangschikt kan worden, zijn wij echter van oordeel, dat water bezwangerd met eene meer of mindere hoeveelheid van genoemde zelfstandigheid bij aanhoudend gebruik nadeelig op het organisme inwerkt en derhalve ongeschikt is om als drinkwater gebruikt te worden'.¹¹⁾ Petroleum is weliswaar niet giftig, maar bij een grote inname en vermengd met water toch wel schadelijk. Hoe de commissieleden tot deze conclusie kwamen, is niet bekend. Een logisch verband met de drie watermonsters is niet aanwezig; deze tonen per slot van rekening enkel aan dat er hier en daar olie op het havenwater dreef. Het is bovendien onaannemelijk dat de onderzoekers zichzelf als proefkonijn hebben gebruikt om het effect bij 'aanhoudend gebruik' te testen, temeer daar ze in dat geval hiervan zeker op heroïsche wijze melding hadden gedaan in het onderzoeksrapport. Waarschijnlijk gebruikten de commissieleden alleen maar hun gezonde verstand om een voor alle betrokkenen acceptabele gevolgtrekking te formuleren: er is geen acuut gevaar en dus geen reden voor paniek, maar aan de situatie moet wél een einde komen.

Intermezzo: de verzegelde fles

Het was overigens niet de eerste keer dat Burgemeester en Wethouders de hulp inriepen van deskundigen om inzicht te krijgen in een kwestie die tegenwoordig als een milieuvraagstuk bestempeld zou worden, maar die in het midden van de vorige eeuw uitsluitend nog gezien werd als een probleem van de volksgezondheid. Begin augustus 1853 hadden bewoners aan de Veerkade en de Willemskade bij de Hoofdcommissaris van Politie geklaagd dat de Gasfabriek aan de Nieuwendam dagelijks grote